

FIIA 8/2016

COMMENT

Charly Salenius-Pasternak
Vanhempi tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

Ruotsin turvallisuuspolitiikan paradoksi > Ruotsi vannoo sotilaallisen liittoutumattomuuden nimiin, mutta tavoittelee yhä tiiviimpää puolustusyhteistyötä

Itämeren alueen turvallisuustilanteessa tapahtuneilla muutoksilla on ollut korostunut vaikutus Ruotsin turvallisuuspolitiikkaan. Vaikka maan hallitus korostaa edelleen jatkuvuutta ja vakautta, turvallisuusympäristön kehitys voi johtaa huomattaviin muutoksiin myös ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

Kylmän sodan päättymisen jälkeen Ruotsin turvallisuuspolitiikka nojasi kahden vuosikymmenen ajan ajatukseen pysyvämmästä rauhasta maan lähialueella. Maan puolustusvoimat uudelleenorganisoitiin ja huomio siirtyi kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin.

Viime vuosina Ruotsin hallitus on arvioinut mahdolliset uhkat uudelleen. Uusi virallinen linja on paradoksaalisesti rakennettu toisaalta sotilaallisen liittoutumattomuuden ja toisaalta EU-maita sekä muita Pohjoismaita kohtaan julistetun sotilaallisen solidaarisuuden perustalle. Toimiakseen se vaatii sekä uskottavan kansallisen puolustuskyvyn (jota ei vielä ole) että nykyistä enemmän kansainvälistä yhteistyötä (jota rakennetaan).

Puolustusministeri Peter Hultqvistin mukaan nimetty ”Hultqvistin doktriini” on usein nähty pyrkimyksenä ratkaista itsenäisen mutta samalla verkostoihin perustuvan ratkaisun sisäiset ristiriidat: Omaa puolustuskykyä vahvistetaan, ja Yhdysvaltojen ja Suomen kanssa tähdätään sodanajan operatiiviseen yhteistyökykyyn. Suhdetta Naton kanssa tiivistetään, mutta Ruotsi haluaa kuitenkin pysytellä sotilaallisten liittojen ulkopuolella.

Puolustuksen rakentamisessa etenkin Suomen ja Yhdysvaltojen

roolia korostetaan. Kuvaannollisesti voisi sanoa, että Ruotsi on vetämässä kilpeään lähemmäs samalla kun se kurottaa meren taakse kohti jotain kättä pidempää.

Myös Tanskan ja Puolan kanssa syvenevä yhteistyö on osoitus Ruotsin viimeaikaisesta aktiivisuudesta luoda syvempiä sotilaallisia suhteita Itämeren valtioiden kanssa. EU:n yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka sen sijaan nähdään yleensä pidemmän aikavälin kysymyksenä, koska lyhyellä aikavälillä sen ei koeta luovan operatiivista hyötyä.

Vaikka Ruotsin turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa usein pidetään vakaana, eivät viime vuosikymmenen valinnat tue tätä johtopäätöstä. Ruotsissa valmistaudutaan jo siihen, että yllä olevaan paradoksiin perustuva ”ylimenokauden” politiikka tulee tiensä päähän. Mikäli maan hallitus vaihtuu, Ruotsi voi tehdä nopeankin päätöksen turvallisuuspoliittisen linjan muuttamisesta.

Yksi uusi linja voisi olla merkittävästi vahvistettu kansallinen puolustuskyky yhdistettynä kahdenväliseen yhteistyöhön Suomen ja Yhdysvaltojen kanssa. Samalla solidaarisuusjulistus ja laaja yhteistyö Naton kanssa siirrettäisiin taka-alalle. Tämä on kuitenkin taloudellisista, historiallisista ja

käytännön syistä epätodennäköinen kehityssuunta.

Toinen mahdollisuus on, että Ruotsi hakee Nato-jäsenyyttä. Tämä olisi maan suurin turvallisuus- ja puolustuspolitiikan muutos sitten EU-jäsenyyden parikymmentä vuotta sitten. Todennäköisyys sille, että Ruotsi hakee Naton jäsenyyttä lähivuosien aikana, on kasvanut monesta eri syystä.

Sisäpoliittinen tilanne on muuttunut kolmen viime vuoden aikana niin merkittävästi että turvallisuuspoliittinen suunnanmuutos on mahdollinen. Muutoksen tuulet ovat olleet tunnettavissa ainakin siitä lähtien, kun Venäjä keväällä 2013 harjoitteli ydinaseiskua Ruotsin sotilaallisia avainkohteita vastaan (nk. *Ryska påsken*).

Tämänkaltaiset tapahtumat ovat vaikuttaneet poliittisiin päättäjiin ja kansalaismielipiteeseen. Nato-jäsenyyttä vastustavien osuus on vähentynyt kaikissa mielipidekyselyissä. Svenska Dagbladetin ja turvallisuusvirasto MSB:n teettämässä mielipidekyselyssä Ruotsin Nato-jäsenyys saa nyt enemmän kannatusta kuin muut vaihtoehdot. Muutoksen suunta on yksiselitteinen, sillä kansalaismielipide ei ole koskaan ennen ollut yhtä Nato-myönteinen. Mielipidemittauksissa näkyy kasvanut ymmärrys siitä,

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on riippumaton tutkimuslaitos, joka tuottaa korkeatasoista tutkimusta poliittisen päätöksenteon ja avoimen keskustelun tukemiseksi niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Korkean laadun varmistamiseksi ainakin kaksi asiantuntijaa lukee ja kommentoi kaikkien instituutin julkaisujen käsikirjoituksia. Julkaisut käyvät lisäksi läpi ammattimaisen kielitarkastuksen ja editointiprosessin. Julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

että maanpuolustuksessa Ruotsi on riippuvainen ulkopuolisesta avusta.

Merkittävin muutos on kuitenkin tapahtumassa poliittisella kentällä. Kaikki porvarillisen Alliansen-blokin puolueet liputtavat nyt julkisesti Ruotsin Nato-jäsenyyden puolesta, ja ainakin puoluejohtajilla on tarkoitus tehdä asiasta yksi tulevien vaalien suurista vaalikysymyksistä. Toinen selvä mutta vähemmälle huomiolle jäänyt muutos on, että Ruotsin sosiaalidemokraattinen puolueen kannattajista enää pieni enemmistö vastustaa jäsenyyttä. Jopa puolustusministeri Peter Hultqvistin Nato-lausunnoissa on havaittu uudenlaisia sävyjä.

Vaikka julkisuudessa on spekuloitu, että Nato ei olisi välittömästi Krimin valtaamisen jälkeen hyväksynyt uusia jäseniä, tilanne on muuttunut viimeksi kuluneen vuoden aikana. Syy on yksinkertainen: Naton poliittinen ja sotilaallinen johto on herännyt etenkin Latvian, Liettuan ja Viron puolustamisen haasteisiin.

Simulaatiot ja harjoitukset ovat entisestään selventäneet, että Nato tarvitsee Ruotsin maaperää ja ilma-tilaa Baltian maita koskevassa kriisi- tai konfliktitilanteessa. Vastaavasti Ruotsi tarvitsee Nato-jäsenten tukea omaan maanpuolustukseen. Tämän takia monet näkevät Ruotsin reitin Naton jäseneksi olevan taas auki.

Kysymys siitä, onko Suomi valmis tekemään Ruotsin kanssa yhteisen päätöksen Nato-jäsenyyden hakemisesta askarruttaa Natoon liittymistä kannattavia ruotsalaisia. Tukholmasta käsin Suomen turvallisuuspoliittinen keskustelu näyttäytyy rajoittuneemmalta kuin vielä pari vuotta sitten. Johtopäätös Ruotsissa näyttää olevan, että Suomi ei lähivuosien tai edes tämän vuosikymmenen aikana ole valmis tekemään yhteistä Nato-päätöstä. Tämä on helpotus sekä maan nykyiselle punavihreälle hallitukselle että muille jotka toivovat, että Suomen politiikka estäisi Ruotsia hakemasta Nato-jäsenyyttä.

Jos Ruotsin turvallisuus- ja puolustuspolitiikan muutospaine vahvistuu ulkoisen ärsyksen tai sisäpoliittisten muutosten johdosta, maan poliittisella johdolla on Suomen suhteen kaksi vaihtoehtoa.

Ensimmäinen on yrittää aktivoida entistä suurempaa turvallisuuspoliittista keskustelua Suomen kanssa ja sitä kautta yhdenmukaistaa maiden tavoitteita. Toinen on nk. *decoupling*-vaihtoehto, jossa Ruotsi irrottaa oman ratkaisunsa Suomen ratkaisusta. Tällöin Ruotsi toteaisi että maan kansalliset turvallisuusintressit vaativat Nato-jäsenyyden hakemista, eikä Suomen kanta saa olla tälle este.